

RAPORTUL ȘI RECOMANDĂRILE cu privire la vizita și interviurile din 21-25 noiembrie 2016

**elaborat de Bert Maan, consultant superior,
în colaborare cu Directorul IRP Victor Zaharia.**

Kingdom of the Netherlands

Raportul a fost elaborat de către în cadrul proiectului de "Susținere pentru consolidarea unui sistem judiciar eficient și efectiv în Republica Moldova", implementat de Institutul de Reforme Penale și Centrul pentru Cooperare Juridică Internațională Olanda, cu suportul Ambasadei Regatului Țărilor de Jos la București în cadrul Programului MATRA.

1. Introducere.

În cadrul proiectului menționat mai sus, a fost efectuată o vizită la instanțele din Republica Moldova, în special, la Curtea de Apel Bălți și Judecătoria de primă instanță din Ungheni.

În timpul acestei vizite, cu suportul traducătoarei Maria Postevca și a managerului de proiect Victor Zaharia, am intervievat mai multe persoane la Curtea de Apel Bălți pe data de 21, 22 și 23 noiembrie 2016, în timp ce vizitele la Judecătoria de primă instanță din Ungheni au avut loc la datele de 23, 24 și 25 noiembrie.

Expertul a sosit în Republica Moldova la data de 20 noiembrie și a plecat la 26 noiembrie. Atât în Bălți cât și în Ungheni, autoritățile locale au pregătit vizita și interviurile foarte bine, au fost prezente tot felul de facilități și aranjamente. Mai mult decât atât, expertul a avut posibilitatea să participe la unele ședințe de judecată, în scopul de a vedea administrarea justiției în practica de zi cu zi. Acestea se pare că au contribuit la evaluarea corectă a situației existente.

Pentru o înțelegere corectă și adecvată a acestui raport și a recomandărilor acestuia, intenția persoanelor care l-au întocmit a fost acordarea unei atenții deosebite situației conceptuale din sectorul judiciar al Republicii Moldova și nu au avut drept scop direct sau indirect - imediata modificare a legislației.

Ori de câte ori, din motive de lizibilitate și eficiență în acest document sunt folosite formele "el" sau "lui", acestea includ la fel și forma feminină "ea" și "ei".

2. Comentarii generale.

Condițiile instanțelor de judecată nu sunt foarte bune. Spațiile din clădirile instanțelor sunt relativ mici: sunt mulți oameni care lucrează într-o singură cameră (asistenții judiciari și grefierii), sălile de judecată sunt mici și aglomerate cu mobilier voluminos. Infrastructura (serverele, cablul), sunt prezente și de o calitate rezonabilă, însă echipamentul necesită actualizare (în special calculatoarele și, probabil, imprimantele și scanerele, de asemenea).

Amenajarea sălilor de judecată nu întotdeauna corespunde standardelor actuale. Controlul de securitate nu există sau este superficial. Camerele de așteptare pentru utilizatorii serviciilor instanțelor de judecată nu există sau sunt mici; oamenii așteaptă într-un hol de intrare mic sau pe coridor chiar în afara sălii de judecată. Birourile grefierilor, asistenților judiciari și judecătorilor se află adesea la etajele superioare iar vizitatorii pot ajunge la aceste birouri ușor, fără nici-un obstacol; nu există zone restricționate.

Nu există nici-un birou de informații disponibil în incinta instanței de judecată, nici fișele de informații nu sunt suficiente și nu sunt atractive.

Deseori, avocații nu au o cameră în incinta instanței, unde să poată aștepta și să aibă un contact cu colegii lor, fără a fi împiedicați de către clienții lor.

3. Audierile.

Discuțiile cu oficialii din instanțele de judecată sunt foarte utile și informative, însă pentru o situație corectă și pentru familiarizarea cu realitatea, este esențială participarea la ședințele de judecată.

Observația poate fi că judecătorii, în general, au creat o atmosferă controlată și relaxată în timpul ședinței în care toți oamenii implicați ar putea spune ceea ce doresc să spună. Cu toate acestea, în comparație cu alte țări, se pot face îmbunătățiri, pe lângă observațiile de mai jos cu privire la eficiență.

Intenția nu constă în crearea unei atmosfere în care părțile și avocați în liniște și într-un mod mai detaliat să poată descrie istoria sa. Ei spun lucrurile esențiale ale cazului, însă circumstanțele și informațiile suplimentare nu sunt prezentate sau preconizate. Acest lucru se referă la planificare (nu atât de mult timp), însă, de asemenea, și cu intenția tuturor celor implicați să finalizeze cazurile, cât mai curând posibil, fapt dificil de combinat cu o situație în care o parte are sentimentul ulterior că a avut posibilitatea să se exprime.

Din informațiile pe care le-am primit reiese că, spre exemplu, în Bălți, în cauzele civile, circa 10 cauze la fiecare judecător (deci în total 30 cazuri) sunt audiate în cursul unei singure audieri, însă de foarte multe ori apare un motiv de amânare sau întârziere. Mai multe despre această observație în continuare.

Anturajul și mobilierul din sala de judecată nu susțin o asemenea atmosferă îmbunătățită. Mulți oameni sunt îmbulziți în sală în spatele meselor sau birourilor, și nu întotdeauna este clar cine și ce rol are.

Judecătorii activează în complete a câte trei persoane (instanțele de apel) sau câte unul (primă instanță), însă grefierii sunt amplasați relativ departe, în orice caz, nu la aceeași masă lângă judecători, după cum este cazul în alte țări; acest lucru implică faptul că nu există, de fapt, aproape nici-un contact între judecător și grefier în timpul ședinței de judecată. În cauzele penale, trebuie de întrebat cine este procurorul deoarece acesta este poziționat mai mult sau mai puțin în partea din spate a camerei, aproape de galeria publică, în timp ce s-ar preconiza ca acesta, precum și avocații, să joace un rol clar în timpul ședinței.

Avocații au un loc relativ departe de clientul său (în cauzele penale), în timp ce ar fi bine să fie plasați nu prea departe de clientul său pentru a avea un contact nestingherit cu acesta. În cauzele civile, acesta stă lângă client.

Chiar și cu sălile existente, folosind un mobilier mai simplu e posibil de îmbunătățit amenajarea: pentru cauze civile, nu este necesară plasarea ridicată a judecătorilor; grefierii trebuie să fie localizați lângă judecători. Părțile la propriile lor mese lângă avocații lor.

În cauzele penale, o plasare mai ridicată pare să fie utilă pentru judecători, însă suspectul și avocații ar putea fi așezați la o masă unul alături de altul, în timp ce procurorul are un loc comparabil cu cel al avocaților; grefierii ar trebui să fie poziționați alături de judecători. Pentru o persoană din exterior, a fost remarcabil faptul că, înainte de a începe audierea efectivă, nici-o precauție nu se oferă ("acuzatul nu este obligat să răspundă la întrebări"), care, în alte țări, de asemenea, statele membre la Convenția Europeană privind Drepturile Omului, este destul de des întâlnit pentru sublinierea prezumției nevinovăției și a dreptului acuzatului de a nu coopera la depunerea mărturiilor împotriva sa.

În conformitate cu practica locală, după audiere, judecătorii - după o deliberare, în cazurile pe care le-am putut urmări nu mai mult de 5 minute - pronunță hotărârile. Toată lumea este în picioare, ceea ce ar putea avea motivele sale culturale și istorice, însă nu este situația ideală pentru ascultarea și concentrarea în liniște (și pentru luarea notițelor). S-ar putea lua în considerare permiterea așezării judecătorilor și tuturor celorlalți în sala de judecată. Poate fi efectuată o excepție pentru acuzatul într-

un dosar penal, deoarece se presupune că el ”trebuie să stea în procesul de judecată”.

În cele din urmă, faptul că hotărârile pot fi pronunțate imediat, poate fi văzut ca instanță prietenoasă utilizatorului.

Cu toate acestea, câteva gânduri trebuie să fie aduse la cunoștință.

În primul rând, procedura uzuală este aceea că, în instanța de apel în una din câteva zile înainte de audiere, cei trei judecători ai ședinței vor discuta cazul, de asemenea, folosind cele pregătite de către asistenții lor judiciari. Din câte văd eu ceilalți doi judecători nu au văzut dosarul. Deci, ei într-o anumită măsură, își bazează opiniile pe ceea ce le este prezentat.

În al doilea rând, acest lucru indică faptul că hotărârea este deja pregătită în scris. Reacția părților ar putea fi precum că întreaga audiere a avut loc fără rost deoarece decizia nu doar a fost deja luată, dar, de asemenea, scrisă deja în prealabil. Prin urmare, ar putea fi analizată posibilitatea pronunțării hotărârii într-o altă zi mai târziu (ceea ce ar fi preferința mea; din experiența mea în multe cazuri în timpul unei audieri - în sensul propus mai sus – se oferă noi informații care trebuie să fie luate în considerare) sau să pronunțe modul în care se face aceasta acum, însă după o explicație comunicată precum că cazul a fost pregătit în mod corespunzător, că audierea nu a adus informații sau declarații care ar putea duce la o decizie diferită și că o hotărâre poate fi oferită. Astfel, se previne impresia că instanța a fost prejudiciată.

În ceea ce privește audierile în cauzele penale, câteva observații suplimentare. În primul rând, întrebarea cum se abordează cerințele din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului trebuie să fie interpretate și implementate la nivel intern al instanțelor de judecată, în special, cerința ca procedura de apel, în cazul în care dreptul intern a prescris un recurs deplin, și anume că instanța de apel trebuie să evalueze toate elementele de probă în sine. Acest lucru nu înseamnă în mod automat și în mod necesar că, în orice situație, audierea în prima instanță trebuie să fie efectuată din nou. Cu acordul părților (nu este o greșală de a face aranjamente procedurale între instanța de judecată, procuror și avocat, vezi punctul 19), se poate determina care parte a probelor nu trebuie repetată din nou, însă ce parte rămasă din probe trebuie să fie evaluată în totalitate de către instanța de apel. În al doilea rând, în cazul în care aceasta are loc - spre exemplu, în motivele indicate pentru recurs – precum că singura obiecție este natura și gravitatea sancțiunii, acest lucru trebuie să fie luat în considerație ca fiind corect când discutarea în timpul audierilor, de fapt, este limitată la acest aspect.

O problemă complicată se referă la mai multe resurse sau proceduri intermediare. La fel va fi sugerat pentru detenția preliminară, aceste tipuri de proceduri vor urma o cale diferită, în ceea ce privește organizarea și audierea.

5. Îmbunătățirea) eficienței.

Ca o observație generală, poate fi util ca sistemul de organizare să fie reglementat într-un mod foarte detaliat. Acest lucru înseamnă că – posibil din motive bune - există o lipsă de încredere în cei care își îndeplinesc sarcinile lor judiciare și organizatorice.

Cu toate acestea, în ceea ce privește eficiența și eficacitatea, aceasta este o chestiune de reevaluare. Conformându-se unui număr tot mai mare de norme – puține reguli sunt retrase - este consumatoare de timp și chiar paralizantă pentru o organizație eficientă. Ar fi util să se ia în considerare dacă instanțele de judecată ar fi mai eficiente atunci când acestea sunt gestionate mai puțin de reguli, însă mai mult în bază de rezultate. Acest lucru implică faptul că trebuie să i se ofere mai multe

responsabilități conducerii instanțelor de judecată, însă care ar putea duce la rezultate mai bune, în baza ideii generale că oferirea încrederii, în același timp, creează, de asemenea încredere și provocări pentru persoana ca de încredere să acționeze în conformitate cu nivelul de încredere acordat.

În al doilea rând, instanțele care au fost vizitate – după standardele noastre - au fost foarte mici, ceea ce implică o lipsă de flexibilitate, în special în ceea ce privesc resursele umane. În actualul sistem, spre exemplu, în Ungheni, unde doi judecători sunt absenți din diferite motive, capacitatea organizației a scăzut cu 25%.

În conformitate cu notificările intervievaților, în special ale celor care se află în străinătate, a fost o problemă consumatoare de timp și complicată. În acest sens, ar fi bine să fie făcută o distincție în ceea ce privește poziția procesuală. Cea mai complicată este cea a martorilor, deoarece sunt necesare declarațiile acestora pentru o evaluare adecvată a fondului cauzei. În cazul în care un martor se află în străinătate și nu dorește să coopereze, soluțiile sunt greu de găsit. În cele mai dese cazuri, aceștia sunt dispuși să coopereze, însă distanța poate fi o problemă. Există destul de puține convenții și tratate cu privire la acest aspect, care ar putea fi utilizate. Unul dintre acestea ar putea fi audierea martorilor de către un notar public sau într-un consulat din străinătate. Legiuitorul poate lua în considerare, de asemenea, efectuarea unei audieri prin mijloace audio-vizuale posibile, după cum se practică tot mai mult în alte țări. Acest lucru ar putea fi o chestiune a Consiliului Superior al Magistraturii întru susținerea instanțelor de judecată. Atunci când este vorba despre partea sau acuzatul: în cauzele civile, într-adevăr, la începutul cauzei trebuie să fie efectuată o notificare corespunzătoare, pentru care există multe exemple (notificarea publică a cererii înaintate instanței, trimiterea notificării către autoritățile din străinătate, folosind consulatele și mijloacele mai moderne), însă acestea pot fi dezvoltate sau cercetate în continuare. În cazul în care o parte, după ce a apărut / a fost reprezentată în instanță, refuză să participe la ședință, instanța poate deduce din această atitudine consecințele care sunt considerate adecvate. Cu alte cuvinte, ne-apariția în instanța de judecată, fără motive întemeiate, ar putea prejudicia cazul. Mai mult decât atât, fiecare parte din cadrul procedurilor civile are obligația procedurală de a comunica instanței unde acesta poate fi găsit. În unele țări se observă deja utilizarea SMS-urilor sau a altor mijloace digitale care sunt permise.

Când vine vorba de suspectul din cauzele penale, în principiu, este dreptul acestuia de a nu apărea în instanța de judecată (Poitrimol c. Franța, 23-11-1993), însă totuși are avocații săi care-l apără. Totuși, notificarea va fi o problema. S-ar putea lua în considerare legislația, prin care notificarea acuzatului va fi efectuată mai ușor în modul în care poate fi tratat cazul.

Domeniul de aplicare al acestui document nu permite elaborarea detaliată a acestui subiect, însă acesta ar putea fi un subiect pentru investigațiile ulterioare, de asemenea, în cazul în care se referă la dimensiunea reală a problemei.

Uneori, un judecător poate să-și pună întrebarea: ”de ce fac acest lucru; Care este valoarea mea adăugată în această situație?”. Această întrebare mi-a venit în minte atunci când unul dintre judecători a menționat că legea îl obligă să fie prezent în timpul oricărei acțiuni de executare a unei hotărâri, la confiscarea proprietății sau ceva comparabil. Într-adevăr, ar fi util să trecem prin tot felul de reguli de procedură, care nu sunt cu adevărat necesare, sau chiar compromițătoare pentru rolul judiciar propriu-zis. Participarea, spre exemplu, la confiscarea proprietăților de către un executor judecătoresc ar putea fi contrară acestui rol, deoarece se confundă rolul de ”judecare” a instanței de judecată cu dorința de a controla acțiunile realizate de către funcționarii publici. Un astfel de control, dacă este chiar necesar, nu ar trebui să fie rolul judecătorului. Acest lucru ar putea fi diferit în situația în care drepturile de confidențialitate (percheziția în anchetele penale) sunt aplicate, însă aceasta nu este aplicabilă pentru executare civilă.

Ceea ce am găsit eficient și efectiv a fost modul în care instanțele abordează faptul că un număr de cetățeni moldoveni nu vorbesc limba oficială, ci doar limba rusă. Îndată ce aceasta este situația, personalul din departamentul de interpretare se prezintă și oferă asistență instanței de judecată și persoanelor în cauză într-un mod eficient.

Una dintre observații se referă la anonimizarea hotărârii înainte de publicare. Pentru astfel de activități - presupunând că liniile directorii sunt prezente – actualmente software-ul este disponibil și ar trebui să fie aplicat. Acest lucru poate fi efectuat la un nivel mult mai jos decât este cazul acum, la nivelul registrului.

Un alt aspect care a fost menționat se referea la utilizarea medierii. Un punct de pornire ar putea fi faptul că medierea este un mod unic și util de soluționare a conflictelor în societate, pe lângă soluționare amiabilă, hotărârile instanțelor și multe altele. Un astfel de instrument poate fi util în cazul în care persoanele acceptă faptul că acesta este util, și sunt aplecați și dispuși să ia propriile lor decizii de interes cu privire la libertate, familie și proprietate. În multe din cauzele de drept al familiei, medierea și/sau soluționarea amiabilă sunt de multe ori preferate, astfel încât părțile, și părinții pot face aranjamentele adecvate de sine stătător, pentru a le permite să-și trăiască viața în continuare, însă deja în condiții diferite. Este o chestiune de discuție dacă medierea poate fi obligatorie înainte de a începe procedurile judiciare (deoarece aceasta ar interfera cu dreptul de a avea acces la instanță), însă ar fi deja utilă în cazul în care judecătorii și sistemul judiciar ar trimite un mesaj precum că ar fi de preferat ca părțile să soluționeze conflictele sale mai întâi de toate pe cale amiabilă și că apelarea la instanță ar fi privită ca un remediu final.

6. Arestul preventiv.

În special la nivelul instanței de apel, însă relevant de asemenea și pentru primul nivel al instanței de judecată, problema deciziilor privind arestul preventiv merită o atenție deosebită. Într-o anumită măsură, aceste decizii – la fel ca și în cazul anumitor tipuri de decizii provizorii - trebuie să fie luate mai mult sau mai puțin într-o linie de organizare separată decât procedura principală - procesul. Acest lucru ar putea necesita un loc special în organizație, de exemplu, prin identificarea unui complet de judecători care se ocupă de aceste tipuri de cazuri cu propriul său sistem de determinare a audierilor, cu un preaviz mai mult sau mai puțin scurt. De multe ori procurorul - responsabil pentru cererile în timp util de prelungire a arestului preventiv - trebuie să participe la aceste audieri.

Această opțiune ar putea fi luată în considerare în toate tipurile de situații în care sunt necesare sau sunt dezirabile dispoziții de măsuri în timpul procesului. De asemenea, acest lucru ar merge și pentru procedurile civile. Cu alte cuvinte: audierea se concentrează pe proces ca fiind final, în timp ce alte tipuri de decizii urmează o parte mai mult sau mai puțin separată.

7. Prevederi legale.

Când vine vorba despre sugestii cu privire la modificarea legislației, câteva observații pot fi făcute.

În primul rând, sentimentul general este că numărul de cazuri în recurs ar putea fi redus considerabil (estimativ cu 30%), în cazul în care ar fi introdus un prag pentru recurs.

Comparativ cu situația din Olanda (pragul de 1.750 EUR sau 36.750 MDL în cazul civil sau o amendă în valoare de 50 EUR - 1.000 MDL pentru o infracțiune) și ținând cont de diferențele

economice, ar putea fi considerată fixarea unei valori de 10.000 MDL, respectiv, a unei amenzi pentru infracțiuni sau contravenții de 400 MDL pentru un prag care urmează să fie luat în considerare. În opinia noastră, acest lucru nu ar avea drept rezultat o încălcare a accesului la instanță după cum este menționat în Articolul 6 din CEDO.

O altă posibilitate ar fi ca urmare a unui exemplu din diferite țări europene, în care, în cazuri monetare și comerciale civile, prima instanță are dreptul și de multe ori obligația de a declara hotărârea executorie imediat. Acest lucru necesită un sistem prin care judecătorii sunt de o calitate foarte bună, astfel încât ar putea să fie destul de sigur că, în recurs, decizia va fi admisă. Ca o consecință, politica resurselor umane trebuie să aibă scopul de a menține judecători buni în prima instanță; spre exemplu: perspectiva salarială pentru ei ar trebui să fie egală cu cea a judecătorilor din curțile de apel.

În măsura în care legea reprezintă un impediment pentru o mai bună organizare a audierilor sau, mai degrabă, în scopul a reducerii numărului de audieri, s-ar putea lua în considerare de asemenea promovarea modificărilor legislative.

8. Inițierea procedurilor civile.

În acest compartiment, se face referință doar la cazurile mai mult sau mai puțin comerciale, monetare: obligația de a compensa daunele, tragerea la răspundere, plata unei datorii. Atunci când este vorba despre plata unei anumite sume de bani, de fapt, există două opțiuni diferite:

- a. Solicitarea unui ordin de plată;
- b. Inițierea litigiilor civile.

În prima situație, ordinul se acordă, însă debitorul poate protesta, după care se începe procedura normală.

În al doilea caz, când debitorul sau pârâtul are obiecții față de revendicări, aceeași procedură obișnuită începe. Acest lucru înseamnă că există două opțiuni procedurale diferite pentru unul și același caz, care ar putea fi o chestiune de reevaluare.

Dar există un al doilea motiv. Aici vorbim despre drepturile și obligațiile care sunt la libera alegere a părților. Consecința este că este la discreția părților să determine dacă și în ce măsură litigiul trebuie să fie decis de către instanță; în cazul în care nu există dispute cu privire la fapte, instanța poate lua aceste fapte ca și stabilite, ne fiind contestate.

Această abordare fundamentală - împreună cu principiul conform căruia o hotărâre civilă nu are decât un efect între părți și nu față de terți - face ca, în cazul în care revendicarea este depusă, iar pârâtul nu apare în instanță, deși este notificat în mod corespunzător, concluzia poate fi precum că acesta nu dorește să conteste cererea, nici faptele pe care aceasta se bazează. Acest lucru înseamnă că revendicarea este imediat atribuită fără efectuarea unei investigații suplimentare (care în mod efectiv ar fi astfel, atunci când un ordin de plată a fost solicitat și obținut).

Toate acestea implică faptul că într-un astfel de caz, atunci când nu există nici-o apărare, revendicarea imediat poate fi acordată fără nici-o audiere sau fără dezbateri suplimentare.

9. Judecătorii.

Acest subiect nu doar cuprinde judecătorii, ci și aspectele audierilor, care sunt desfășurate de aceștia.

Din informațiile pe care le-am primit la Bălți, instanța de apel are 24 de judecători (9 judecători în cauze penale și 15 în cauze civile), la care se vor alătura 2 judecători. La Ungheni, în principiu, sunt 8 judecători (după fuziune – 12 judecători), însă în prezent, 4 lipsesc din diferite motive; după fuziune, probabil, 6 judecători se va ocupa de cauze penale, ceilalți șase vor fi responsabili de cauzele civile.

Pe lângă modalitatea de determinare a numărului de judecători într-o instanță - care este o problemă din afara domeniului de aplicare a prezentului raport - va fi util de examinat mediul în ceea ce privește volumul de muncă. În primul rând, problema a fost ridicată de un judecător care a fost ales în calitate de membru al Consiliului Superior al Magistraturii. În această situație, instanța în cauză trebuie să păstreze postul vacant și nu îi este permis să suplinească această funcție. Din câte văd eu, o astfel de dispoziție există pentru a asigura faptul că un judecător într-o astfel de poziție, după finalizarea mandatului său se poate întoarce la poziția sa anterioară.

Ar fi bine de găsit o soluție pentru această situație, care, pe de o parte, asigură judecătorului detașat faptul că el se poate întoarce la postul său după finalizarea mandatului și, pe de altă parte, atingând o situație în care instanța este complet echipată și gestionată în orice moment.

Una dintre opțiuni ar putea fi utilizarea în calitate de punct de plecare în fiecare instanță mai mare, mai devreme sau mai târziu, posturile vacante care apar. Cu ajutorul acestei experiențe se poate face o estimare cu privire la locurile de muncă vacante în perioada viitoare de timp în care judecătorul se va întoarce la instanța de judecată. Până în acel moment, nu se completează acest post vacant specific, însă până atunci vor fi ocupate posturile vacante. Această politică garantează judecătorului detașat păstrarea funcției sale până la întoarcerea sa la momentul potrivit. Mai mult decât atât, este mult mai probabil ca numărul de posturi necesare pentru judecători de-a lungul anilor să crească, contribuind astfel la soluționarea acestei situații în mod corespunzător.

Adițional, după cum este cazul în Ungheni, se poate întâmpla din greșeală că posturile vacante sau lipsele din motiv de sănătate există în același moment, ceea ce interferează cu continuarea armonioasă a activității, astfel încât flexibilitatea trebuie să fie introdusă în sistem; cel puțin trebuie să se țină cont de faptul că, presupunând că volumul obișnuit de muncă al unui judecător este determinat, de asemenea, luând în considerare în mod realist concediul medical preconizat de aproximativ 5-6% pe an.

Dacă am înțeles bine, există funcția de judecător supleant, care, de asemenea ar putea fi considerat pentru utilizare întru asigurarea continuității fără dificultăți a cazurilor.

Atunci când ne referim la audieri, mulți respondenți susțin că au impresia că o cantitate considerabilă de audieri la sfârșitul zilei sunt considerate ca fiind inutile.

În opinia mea, politica judecătorilor și a instanțelor de judecată ar trebui să reducă numărul de audiențe cât mai mult posibil, care, în multe aspecte necesită eventual un mod diferit de pregătire.

În cauzele penale, există posibilitatea de a avea cauza în primă instanță audiată în formă simplificată sau într-o formă rezumată, însă acest lucru este posibil numai dacă procurorul și acuzatul sunt de acord cu aceasta. Organizarea ar putea să fie astfel încât, înainte de audiere sau chiar înainte de stabilirea datei audierii, părțile notifică instanța că sunt de acord cu această procedură simplificată. În acest caz, va fi determinată data și ora pentru cauză, iar intervalul de timp va fi stabilit astfel încât atenția cuvenită să fie oferită întregului caz și o decizie poate fi pronunțată imediat după ședință. Această pregătire poate fi realizată prin schimbul de mesaje scrise sau electronice, de la și către instanța de judecată cu privire la această chestiune.

Într-o anumită măsură, o abordare comparabilă poate fi aplicată în cazul unei proceduri obișnuite în cazul în care procurorul și/sau acuzatul și avocații săi doresc să fie prezentate probe în cadrul ședinței. Aceste dorințe pot fi exprimate înainte de audiere și pot fi luate măsuri pentru asigurarea faptului că persoanele sunt prezente la proces.

Cu alte cuvinte, în general, pentru cazurile care nu sunt prea complicate, schimbul de informații în timpul audierilor acum, poate fi efectuat mai devreme și într-o altă formă.

În Republica Moldova, judecătorii de instrucție sunt activi, însă, în măsura în care am putut vedea, ei nu joacă nici-un rol după ce cazurile au fost depuse în instanță (în alte țări, cu un sistem de investigare preliminară procesului judiciar de către judecătorul de instrucție în timpul procesului sau chiar înainte de proces, cu consimțământul tuturor, cazul poate fi transmis acestui judecător de instrucție). Ar putea fi luată în considerare introducerea unui astfel de sistem, deoarece permite o bună pregătire a ședinței și a procesului în cazul în care numai martorii cei mai importanți pot fi ascultați în persoană.

Se poate întâmpla ca acest lucru să soluționeze, de asemenea, problema martorilor care nu se prezintă în cauzele penale.

Există o posibilitate în cazuri mai puțin grave (contravenții și infracțiuni) ca acuzatul să accepte o ofertă - în termen de sancțiuni - de către procuror, după acceptare, cauza nu ajunge în instanță.

În cauzele civile, o abordare comparabilă poate fi luată în considerare: înainte de determinarea oricărei audieri, se colectează documentele și pozițiile părților. În cazul în care trebuie să fie audiați martorii, în cadrul cerințelor procedurale existente, se poate indica care martori trebuie să fie audiați. Pe baza acestor informații, judecătorul poate evalua ce trebuie să se întâmple în timpul ședinței, stabilește intervalul de timp realist și efectuează audierea pe baza probelor și a documentației. Se poate întâmpla astfel încât într-un caz complicat - spre exemplu, atunci când pot fi invocate contra-probe - o audiere nu este suficientă, astfel încât poate fi necesară o a doua audiere, care totuși ar reduce numărul de audieri în mod distinct. Unele persoane intervievate susțin că aproximativ 30% din audieri sunt de prisos. În cazul în care legea prevede aceste schimburi de documente în timpul unei audieri, experiența din alte țări arată că, de fapt, un astfel de schimb poate avea loc prin reprezentare.

Reducerea timpului ședinței nu este doar mai eficientă pentru instanțe dar și pentru personalul acesteia, dar, în special, pentru toți cei implicați în procedură: procurori, avocați, martori, părți, familia, victimele, poliștii, ofițerii de probațiune etc. De fiecare dată când ei nu trebuie să vină în instanță pentru (aproape) nimic este deja un câștig.

În baza unui astfel de sistem (o mai bună pregătire pentru o audiere cu drepturi depline), trebuie să fie rezervat mai mult timp pentru procesul real; cu o mai bună amenajare a sălii de judecată, care să permită o predispunere pentru activitate și o atmosferă relaxată în timpul ședinței, fără sentimentul de grabă sau de presiune, părțile pot fi ascultate și atenția pentru investigare a judecătorului, ceea ce contribuie foarte mult la o imagine bună a sistemul judiciar și încrederea pe care ar trebui să o posedă.

O chestiune de îngrijorare este modul în care judecătorii în grup de trei judecători ajung la deciziile lor. Cu o zi sau mai multe zile înainte de audiere, judecătorii se întrunesc și fiecare dintre ei are cazul pregătit (adică, cazul său) și apoi ei discută despre cazul fiecăruia cu ceilalți doi judecători, care, de

fapt, sunt responsabili pentru hotărârile respective. Însă, ceilalți doi judecători nu au studiat dosarul, astfel încât informațiile pe care le primesc sunt mai mult sau mai puțin filtrate. Ar fi mai bine dacă într-un fel sau altul, ceilalți doi judecători ar avea cunoștințe privind dosarul, sau cel puțin printr-un rezumat. Oricum, în cazul în care un judecător sau ambii judecători doresc acest lucru, trebuie să aibă posibilitatea să studieze dosarul.

Specializarea are loc doar într-un mod limitat: se utilizează distincția penală și civilă, precum și o specializare precum cea a legislației falimentului, într-adevăr, o zonă foarte specială. De asemenea, un anumit loc distinct este acordat cazurilor de ocupare a forței de muncă. Însă, aș propune în scopuri practice și de calitate adăugarea cel puțin a specializării dreptului familiei; de multe ori complicațiile de fapt și de drept sunt mai puține, în timp ce evaluarea situației și soluția poate fi discutată foarte bine în cadrul unei audieri; de multe ori întregul caz poate fi rezolvat printr-o singură audiere.

10. Asistenți judiciari

Este foarte bine că există un sistem comprehensiv de suport din partea asistenților judiciari bine calificați. Ei verifică fișierul la recepționare, dacă taxa judiciară este achitată, înregistrată în mod corespunzător și - în caz de contestare - dacă recursul a fost depus în timp util. Atunci, aceștia pregătesc cazul, prin analiza constatării jurisprudenței și a legislației în vigoare. După audiere, de obicei, aceștia redactează hotărârile definitive. după cum se poate observa, aceștia își îndeplinesc atribuțiile în mod satisfăcător judecătorilor, însă din motive de eficiență și de calitate poate fi aplicată o abordare diferită.

În primul rând, din punct de vedere al eficienței organizatorice, nu este o idee bună atașarea la fiecare judecător a unui asistent judiciar. În primul rând, o astfel de echipă mică va funcționa ca o "structură simplă" (Henri Mintzberg "Design-ul organizației, moda sau potrivire" / *Organisation design, fashion or fit*), ceea ce implică faptul că - după cum fiecare judecător este diferit de altul, modul în care asistenții judiciari activează și volumul lor de muncă diferă în dependență de judecător. Acest lucru va crea cu siguranță probleme atunci când un judecător va avea un asistent, care a lucrat anterior pentru un alt judecător (și viceversa). Mai mult decât atât, de multe ori, se vede că judecătorii vin și pleacă, inclusiv specificul lor de know-how și de specializare, însă asistenții tind să rămână. Acest lucru implică faptul că este adesea util de luat în considerare investiția în know-how-ul și chiar specializarea asistenților, astfel încât aceștia să poată oferi judecătorului informații de fond mai specifice pentru cazurile rare.

Acest lucru ar adăuga eficiență bunei derulări a procesului fluxului de caz, dacă asistentul va participa la audierile în cauzele sale; același lucru este valabil și pentru deliberare în camere; dacă este necesar, legea ar trebui modificată pentru asigurarea faptului ca asistentul să fie obligat să respecte aceeași obligație de a păstra secretul/asigura confidențialitatea ca și judecătorii.

11. Grefierii.

Rolul grefierului este - în principal - dublu: înregistrarea cazurilor primite, transmiterea documentelor și notificărilor, stabilirea împreună cu judecătorul a datelor ședinței, fiind prezenți la ședință și pregătind procesul-verbal al ședinței, precum și unele acțiuni de încheiere după audiere.

Am fost surprins, în primul rând, că sistemul de întocmire a proceselor verbale este unul foarte bun și atent. Grefierii, în primul rând, asigură funcționarea sistemului de înregistrare audio în timpul audierii, apoi fac notițele sale și după audiere pe baza notițelor sale și uneori cu ajutorul înregistrării

audio, pregătesc procesele verbale. CD-ul cu înregistrarea audio este anexat la proces-verbal și poate fi ascultat în cazul dubiilor, în timp ce însăși procesele verbale - rezumate și ușor accesibile - pot fi citite de către toate părțile implicate.

Un astfel de proces-verbal este util de fiecare dată când cauza este suspendată (un motiv pentru reducerea numărului amânărilor) și, atunci când se instituie un apel sau recurs. În caz contrar, astfel de procese-verbale sunt fără folos, așa că așa sugera să se abțină de la realizarea acestora în aceste circumstanțe (reducerea volumului de muncă).

Un alt aspect a fost faptul că, la nivelul instanței de apel, practica pare a fi faptul că – după cum trei judecători participă la proces - de asemenea, trei grefieri sunt prezenți în timpul audierilor în toate cazurile, dintre care doi, de fapt, nu au nimic de făcut pentru ca acesta nu este cazul judecătorului ”lor”, care este supus audierilor.

În pofida aspectelor pozitive menționate, așa propune să fie combinată funcția greferului cu cea a asistentului judiciar: întocmirea proceselor-verbale, participarea la ședințe se află în strânsă legătură cu pregătirea cazului și analiza situației și evenimentelor din timpul audierilor. Aceasta solicită o funcție integrată: tratarea cauzei reale este susținută de către grefier/ asistenți judiciare, în timp ce problemele organizatorice (datele, notificarea, pregătirea pentru punerea în aplicare) este, în principal, un rol extins al șefului registrului civil sau penal. Un astfel de sistem ar permite, de asemenea, o abordare centralizată, eficientă și integrată cu privire la listele cazurilor, care urmează să fie audiate, sălile de judecată a fi puse la dispoziție și distribuite pe complete și judecători.

Actualmente, sunt disponibile sistemele automatizate, prin care o persoană poate dicta la un computer, iar textul va apărea în formă scrisă pe ecran. Se poate lua în considerare aplicarea acestor sisteme ca dactilografere, chiar și pe calculatoare, sunt foarte consumatoare de timp. Cu toate acestea, acest lucru este posibil numai în cazul în care un grefier/asistent judiciar are un birou separat, în caz contrar ar putea deranja colegii săi din birou.

12. Registrele.

După cum a fost menționat mai sus, calitatea și experiența disponibilă în registre permite atribuirea acestora mai multor sarcini de organizare: înregistrare, distribuire, stabilire a datelor (privind indicarea de către instanță), notificarea părților și alte persoane implicate, distribuirea sălilor de judecată, perfectarea listelor de cazuri pentru audieri, asigurându-se faptul că oamenii potriviți sunt prezenți, etc.

În ceea ce privește acest ultim aspect, am fost surprins că instanța în timpul audierilor de multe ori a cerut părților să se identifice, chiar și avocaților. Ar fi mai bine dacă înainte de audiere, aprozii sau cineva din departamentul registru ar verifica buletinul de identitate și ar comunica instanței că acest lucru a fost efectuat, chiar mai bine ar fi dacă persoana respectivă va preda președintelui completului de judecători o listă a persoanelor care urmează să apară în fața instanței, cu bifarea respectivă în cazul identificării.

Vorbind cu șefii registrelor, partea pozitivă a fost că ei păreau să fie foarte buni în controlul procesului administrativ, chiar dacă - evident – aceștia trebuie să efectueze înregistrarea prezentării și procesării cazurilor realizată atât în formă digitală cât și pe suport hârtie, din cauza faptului că TIC / software-ul și energia electrică nu sunt suficient de stabile, o chestiune care urmează să fie îmbunătățită rapid și ulterior lucrul dublu evident poate fi redus.

Este un lucru bun că există un sistem bine întreținut a deplasării dosarelor. Cu toate acestea, actualmente, întrebarea este dacă judecătorilor și asistentului judiciar nu trebuie să le fie puse la dispoziție copii ale dosarului, astfel încât aceștia să nu depindă de locul amplasării dosarului în acel moment specific. Disponibilitatea electronică ar rezolva această problemă, cu siguranță.

13. Distribuția cazurilor.

În timpul vizitei mele, repartizarea cauzelor a fost menționată și privită ca o garanție pentru prevenirea influențării nejustificate. Cu toate acestea, unele rapoarte ale organelor externe indică faptul că pe alocuri sistemul este aplicat în funcție de dorințele speciale. Nu am văzut astfel de practici.

Cu toate acestea, deoarece este un subiect real, în Republica Moldova, și nu doar aici, aceasta necesită o atenție deosebită.

Sistemul actual facilitează o astfel de influență, nu pentru că este intenționată, ceea ce nu este cazul, ci pentru că este pus în aplicare așa cum este. Atunci când cineva are un interes într-un caz, în așa fel încât preferă un anumit judecător să audieze cazul său (sau să nu audieze cazul său), acesta trebuie să cunoască cine este de fapt responsabil de caz. Aceste cunoștințe depind în mare măsură de disponibilitatea informațiilor la momentul potrivit, astfel încât durata intervalului de timp este importantă. Este mai ușor să influențeze dacă are trei luni pentru a afla cine va audia acest caz, decât atunci când are doar trei zile la dispoziție pentru aceasta.

Astfel, dacă sunt respectate mai mult sau mai puțin ideile de caz după cum au fost propuse pentru pregătirea cauzei pentru audiere: pregătirea ședinței de către asistentul judiciar - nu este legată de un anumit judecător - predarea probelor și a documentelor necesare, oferind celeilalte părți posibilitatea de a reacționa, poate chiar dreptului la "replică" și "ripostă", atunci cazul este gata pentru audiere. La acel moment, după ce s-a stabilit data ședinței, doar cu o săptămână sau aproximativ înainte de audiere se comunică numele judecătorului (judecătorilor) care vor audia cauza, ceea ce diminuează cu mult posibilitatea intervenției nejustificate.

Cu alte cuvinte: distribuirea cazului între judecători are loc după etapa de pregătire și chiar - în cauzele penale - faza alegerii între procesul simplificat și cel deplin.

Mai mult decât atât, acest lucru permite, de asemenea, distribuirea cazurilor prin posibilitatea evaluării volumului de muncă, ținând cont de volumul de lucru existent al judecătorilor în instanța de judecată.

14. Dosarele privind falimentul.

Republica Moldova a luat decizia privind alocarea cazurilor de faliment, în primă instanță, curților de apel. La Bălți, decizia a fost luată ca doi din judecătorii săi să fie atribuiți pentru această sarcină.

Însăși acest litigiu se referă la întrebarea dacă o persoană fizică sau juridică trebuie să fie declarată în stare de faliment.

Există două modalități de a ajunge la o astfel de decizie judecătorească. În primul rând, persoana însăși poate solicita instanței să fie declarată în stare de faliment, ceea ce în cele mai dese cazuri nu va duce la probleme mari. Poate apărea complicația cu privire la persoanele juridice, deoarece instanța va trebui să stabilească dacă organele competente ale persoanei juridice au decis solicitarea

falimentului. Instanța poate examina oportunitatea informării părților despre ce așteptări are de la ei în momentul depunerii cererii.

A doua opțiune este aceea că unul (sau mai mulți) creditorii cer instanței să declare debitorul în stare de faliment, pentru care va fi stabilită o audiere, prin care este extrem de important ca instanța să poată stabili dacă pârâtul este notificat în timp util și în mod corespunzător.

O observație poate fi utilă: experiența arată că mass-media este adesea interesată de aceste tipuri de cazuri, însă publicarea prematură poate duce la consecințe grave și negative, deoarece multe bănci și investitori, inclusiv pe piața de valori, au obiceiul de a gândi "Nu iese fum, fără foc". Simpla publicitate astfel poate duce - în mod inutil și prematur - la falimentul unei întreprinderi bune, cu toate consecințele pentru toți angajații. Din acest motiv, trebuie să fie extrem de atenți cu privire la publicarea numelor inculpaților în cazurile de faliment, spre exemplu, pe ecran, în sala de așteptare cu părțile de așteptare și alte persoane interesate: o imagine de pe acest ecran cu denumirea "potențial" în stare de faliment a unei companii bine-cunoscute poate duce la falimentul acesteia.

După ce o persoană este declarată în stare de faliment, instanța va numi un lichidator / administrator. Am înțeles că din experiențele anterioare, există liste de persoane care sunt capabile și dispuse să îndeplinească aceste sarcini.

15. Buget și Finanțe:

Este în principal sarcina CSM să determine numărul de judecători și, într-o anumită măsură, în legătură cu acest fapt, numărul de personal din instanțele de judecată. Presupun că se vor folosi datele statistice, însă întrebarea este dacă aceste date reflectă în mod corespunzător volumul real de muncă.

Conform opiniei persoanelor responsabile de acest aspect al activității, am înțeles că aproximativ 80% din buget este disponibil pentru salarii și alte cheltuieli de personal, în timp ce restul, de aproximativ 12%, este destinat pentru suportul tehnic și facilități; restul este apoi utilizat pentru alte diverse cheltuieli.

Dorința acestora constă în aplicarea unei flexibilități mai mari între aceste trei coloane. Ca un început al managementului integrat al instanțelor de judecată, s-ar putea lua în considerare, permiterea utilizării într-un mod limitat a părților bugetelor dintr-o coloană pentru acoperirea cheltuielilor din altă coloană. Un astfel de mod de efectuare a cheltuielilor ar putea, în final, aduce beneficii judecătorilor și personalului, deoarece le-ar permite să-și realizeze activitatea mai bine și mai repede. Ambele instanțe și-au exprimat necesitatea de achiziționare a computerelor moderne, unele dintre ele fiind utilizate mai mult de 10 de ani. Astfel de dorințe sunt complet legitime și o mai mare flexibilitate va fi utilă.

În această situație, cu ușurință s-ar putea crea impresia că percepția este că personalul crede că "salariul sau bonusul" este cheltuit pentru echipamente, care, desigur, necesită transparență și explicații. Prin urmare, ar putea exista o condiție precum că cheltuielile din bugetul total să fie cunoscute întregului personal, care în mod regulat pot fi informați sau consultați cu privire la cheltuieli și priorități.

16. Resursele umane

Acest departament se ocupă în principal de administrarea personalului (concediul medical, zilele libere, nivelul de salarizare și vechimea în muncă). Însă, de asemenea, în mod regulat, sunt efectuate evaluări, deoarece acestea sunt condiționate de creșterea salariului anual bazat pe următorul pas al scalei. Aceste evaluări sunt invariabil pozitive, astfel încât întrebarea apare dacă acest lucru este eficient. Desigur, nu este cazul. Ar fi mai bine să se urmărească realitatea și să se ofere personalului o creștere anuală la care au dreptul și să utilizeze evaluarea pentru alte motive, cum ar fi perspectiva carierei, intențiile pentru educație sau funcții diferite.

Sistemul are posibilitatea să acorde bonusuri în cazul unor performanțe deosebite, însă, de fapt, toți oamenii obțin mai mult sau mai puțin aceleași bonusuri, în măsuri procentuale, iar ideea că aceasta ar fi un stimulent nu face parte din realitate. Din acest motiv, ar fi mai bine de determinat suma care urmează să fie achitată ca bonus și distribuirea acestuia în mod egal, în mărime procentuală, pentru toți cei care lucrează în instanța de judecată. Ar putea fi o idee bună evaluarea faptului dacă un sistem de bonusuri se încadrează în tratamentul egal al profesioniștilor, cum ar fi judecătorii și modul în care aceasta funcționează. În cazul în care aceasta nu funcționează în mod clar ca un stimulent - nu aș fi surprins de acest fapt - atunci ar fi mai bine doar acordarea tuturor judecătorilor o dată sau de două ori pe an și în plus în funcție de suma disponibilă a bonusurilor în mod proporțional.

Ceea ce pare să funcționeze este faptul că, în cazul unor performanțe deosebite, se acordă o atenție persoanei sau departamentului în cauză și că, spre exemplu, sunt acordate diplome. O astfel de atenție este, de asemenea, demonstrată prin oferirea cadourilor de Crăciun. Excursii pentru persoanele care activează în instanța de judecată susține motivația acestora; pot fi luate în considerație activitățile ”integrate” (pentru toate nivelurile din instanțele de judecată în același timp/ la un anumit eveniment).

În general, se poate spune că oamenilor le place foarte mult să activeze în instanța de judecată, în special datorită funcțiilor sale în societate și tipul de muncă.

17. Suportul TIC

Într-o anumită măsură, infrastructura necesară (conectare, cabluri, servere) este disponibilă, însă calitatea și stabilitatea rămân sub semnul întrebării și necesită îmbunătățiri. Procesele sunt mai mult sau mai puțin gestionate de software, însă, de asemenea, multe sunt realizate manual.

Deseori, computerele și alte dispozitive de hardware sunt vechi, uneori prea vechi. Este necesar un plan comprehensiv pentru modernizarea întregului sistem.

18. Sancțiunile disciplinare

Discutând problemele cu judecătorii și personalul din instanțe, mi-a venit ideea că pe de o parte, toate persoanele și în mod special judecătorii par să aibă cu siguranță, idei despre modul în care pot realiza mai eficient cazurile sale, însă pe de altă parte, practic, nimic nu s-a schimbat și nimic nu s-a întâmplat.

Acest lucru este cauzat în mare parte - nu și fără vreo justificare – de frica plângerilor împotriva lor în fața instanței disciplinare a CSM. De multe ori, aceste plângeri sunt respinse, însă accidentul deja a avut loc: un astfel de judecător preferă să-și realizeze activitatea în liniște și nu vrea să fie implicat

în procedurile disciplinare.

Astfel, în mod neintenționat, sistemul disciplinar funcționează paralizând toate ideile despre schimbările procedurilor sau ale culturii. În acest sens, mă pot referi la experiența mea, precum că de multe ori avocații privați nu sunt bucuroși de orice schimbare, în special în cazul în care aceasta este percepută ca o amenințare la adresa independenței și/sau surselor de venit ale acestora.

Combi nația acestor factori cauzează, într-o anumită măsură, faptul că multe persoane văd necesitatea schimbării, însă nimic nu se face în acest sens.

19. Relațiile externe

Instanțele de judecată își îndeplinesc atribuțiile în societate și vor avea diferite grupuri de utilizatori ai serviciilor sale, mai ales cele menționate ca utilizatori ai instanței.

Ceea ce am putut vedea este faptul că deja se acordă o atenție relațiilor cu lumea exterioară. În primul rând, sunt utilizate sisteme de calitate prin care se măsoară nu numai satisfacția angajatorului, dar, de asemenea, și satisfacția utilizatorilor instanței și că acest lucru duce la schimbări organizaționale.

Mai mult decât atât, instanțele promovează vizitele școlilor la judecătorie, în timpul cărora se dau explicații. Adicional, instanțele organizează zile ale ușilor deschise, care atrag destul de multă atenție. Aceste activități ar trebui să fie continuate și intensificate în cazul în care este necesar. Pe termen lung, acest lucru va contribui la o mai bună înțelegere a activității instanțelor de judecată și, în cele din urmă, la o încredere sporită a publicului în funcționarea, independența și imparțialitatea sistemului judiciar.

Adicional la acest fapt, publicului larg îi place să fie informat în mod corespunzător atunci când - într-un fel sau altul - este implicat în activitățile instanțelor: în calitate de martor, parte, suspect, victimă pe orice fel de problemă. S-a dovedit a fi utilă elaborarea pliantelor sau broșurilor cu informații scurte și clare (scrise de către experții în comunicare și nu de către avocați) pentru a fi înmânate oamenilor; astfel de constante pot fi publicate pe pagina web a CSM și pe pagina web a instanței.

Însă, în termeni de organizare, se pare ca pot fi luate măsuri suplimentare.

Avocații care merită atenția cuvenită, deoarece aceștia sunt profesioniștii care întrețin tot felul de relații cu instanțele, care organizează firme și birourile lor în modul în care consideră a fi optim, care nu se va potrivi întotdeauna modului în care sunt organizate instanțele. În al doilea rând, un aspect care trebuie luat în considerare este sistemul de determinare a taxelor, fie că este vorba de asistența judiciară gratuită sau care urmează să fie facturată în mod privat. Atunci când se propune reducerea numărului audierilor, în timp ce acest număr mai mult sau mai puțin determină taxa avocatului, există în mod clar un conflict de interese care trebuie să fie soluționat. Numai în baza unei cooperări profesionale a avocaților, este posibilă o funcționare mai eficientă a instanțelor.

Din acest motiv, este necesar un contact structurat - o întâlnire o dată sau de două ori pe an este necesară între președinte și vicepreședinti, și șeful administrației instanței, cu un reprezentant al baroului local, de preferință decanul și membrii consiliului. În cadrul acestor întâlniri, se poate face schimb de experiență, se pot realiza evaluări și se pot examina amendamente.

Acest lucru este valabil, în special, pentru măsuri practice, cum ar fi publicarea de către instanță a așteptărilor acestora din partea avocaților (și părților), în scopul pregătirii audierilor în mod corespunzător. Într-o astfel de situație, în cazul în care avocații sau părțile nu respectă aceste așteptări anunțate public, instanța poate aplica consecințe pentru această neglijență. Unul dintre aspectele de schimbare este faptul că părțile într-o procedură nu au doar drepturi, ci și - procedural - obligații și că instanța de cealaltă parte nu va aștepta prea mult timp probele, documentele de poziții. Proverbul general formează tradiția juridică romană care spune "Lites finiri oportet" însemnând "procedurile trebuie să ajungă la un sfârșit". Astfel de orientări pot fi discutate și evaluate, însă trebuie să fie clar că, în final, instanța stabilește propriile obligații.

Domeniul de aplicare al acestui raport nu permite multă elaborarea, însă unul dintre aspectele care urmează să fie considerate se referă la normele etice pentru avocați, formarea și educația acestora și nu numai drepturile, ci și obligațiile acestora. Printr-un know-how majorat al avocaților, procesul judiciar ar putea fi mult mai eficient.

Cealaltă parte a acestei istorii fiind că, în special în sistemul de asistență juridică gratuită, o atenție deosebită trebuie să fie acordată unui nivel rezonabil de remunerare a avocaților. Avocații contribuie la calitatea sistemului judiciar, iar calitatea nu se obține gratis.

În al doilea rând, poate fi discutată practica cotidiană. În cazul în care, de asemenea, în Republica Moldova, formalitățile din legi se aplică în scopul protejării justițiabililor, consecința poate fi că în cazul în care nici-un participant la o procedură nu are nici-un interes, față de formalitate și în mod expres, confirmă faptul că preferă abandonarea formalităților, uneori, introducerea unei ficțiuni "se presupune că acest document a fost citit cu voce tare în timpul ședinței", acest lucru ar trebui să fie permis de către instanțele superioare deoarece permite instanțelor să se concentreze asupra a ceea ce este problema reală a cazului. Procuratura, clar că are un loc important în sistemul judiciar și în activitatea cotidiană a instanței de judecată.

De asemenea, trebuie să aibă loc o întrunire cu șeful procuraturii pentru discutarea schimbului fără probleme a dosarelor și informațiilor din - ceea ce uneori se numește - lanțul legislației penale.

20. Concluzii și Recomandări.

Textul de mai sus conține multe sugestii și opțiuni, însă pentru recomandare mă voi limita la principalele domenii. Îmi dau seama că nu toate aceste recomandări vor fi urmate, însă acestea merită cel puțin o atenție și discuții profesionale.

1) Este loc pentru îmbunătățirea atitudinii pasive, orientată spre exterior a întregului sistem judiciar. Acest lucru presupune amenajarea și organizarea sediilor instanței și sălilor de judecată. Plasamentul și aranjamentele din sala de judecată ar putea fi îmbunătățite, astfel încât părților și martorilor le vor fi afișate un loc și oportunități corespunzătoare, cum ar fi claritate privind rolurile (avocați, procurori), posibilitățile de a sta așezați la mese pentru părți, galeria publică ușor accesibilă din exterior, furnizarea de informații / pliante.

2) Dimensiunea instanțelor trebuie să fie extinsă; trebuie să fie luată în considerare fuziunea suplimentară a instanțelor; vizibilitatea și prezența pot fi promovate prin menținerea facilităților deconcentrate pentru audieri și un oficiu al registrului;

3) Pentru sporirea flexibilității sistemului, ar putea fi luată în considerare utilizarea judecătorilor

supleanți;

4) Funcțiile grefierului și ale asistentului judiciar pot fi combinate / unite într-o singură funcție: asistent judiciar; înregistrarea cazurilor, verificarea dosarelor și stabilirea datelor audierilor privind indicarea judecătorului poate fi facilitată de Registru și la audiere poate participa asistentul judiciar, care, de asemenea, face notițe și întocmește procesele-verbale, atunci când este necesar ; Registrul trebuie să fie consolidat;

5) Sistemul de a face notițe/ procese verbale, în sine, trebuie continuat: grefierul, în baza notițelor sale și cu ajutorul înregistrării audio asigură un proces-verbal bun și accesibil în formă scrisă (raportul audierii); cu toate acestea, pregătirea procesului-verbal poate fi redusă la cazurile în care notițele disponibile sunt utile (în cazul amânării ședinței sau în caz de apel sau recurs). În toate celelalte cazuri procesele verbale nu sunt cu adevărat necesare.

6) Sistemul de asigurare a legăturii fixate între asistenții judiciari/grefieri și judecători trebuie să fie eliminat. Corpul de grefieri/asistenți judiciari trebuie să fie făcut într-o unitate autonomă, care să furnizeze servicii instanței de judecată și asistarea judecătorilor în timpul ședinței și la elaborarea și investigarea hotărârilor. Acest lucru permite specializarea acestor departamente pentru a spori know-how-ul acestora și care le va permite specializarea.

7) Pentru a beneficia de o calitate și eficiență mai mari, este necesară specializarea judecătorilor: cel puțin în cauzele penale și civile; de preferință și pentru dreptul de familie și cazurile comerciale.

8) Distribuția cazurilor ar putea avea loc la o etapă ulterioară a procedurii. În momentul în care cazul este pregătit pentru ședință, trebuie să aibă loc repartizarea cauzelor. Acest lucru se poate face cu ajutorul sistemelor electronice, însă în cele din urmă, sub responsabilitatea președintelui sau a managerului instanței; distribuția cazurilor și criteriile vor fi făcute publice.

9) Ar putea fi introdus un prag pentru recursuri pentru cauzele penale și civile;

10) Ar putea fi luate în considerare măsuri organizatorice pentru a permite utilizarea, cererile ocazionale și cazurile de detenție preventivă pentru a aplica un fel special de procedură rapidă.

11) Politica și activitățile pot fi axate pe reducerea numărului de audieri, permițând sistemului să facă schimbul de informații și documente, astfel încât, în principiu, într-un singur caz, să fie necesar nu mai mult de o audiere/ședință;

12) La nivel organizațional, trebuie să existe un contact structurat între președinții de instanță, șeful asociației baroului de avocați și procurorul-șef, pe parcursul căreia problemele organizatorice sunt abordate și se face schimb de așteptări reciproce.

13) Instanțele trebuie să publice liniile directorii pentru utilizatorii instanțelor de judecată, care să clarifice ce se așteaptă de la utilizatorii instanțelor în ceea ce privește calendarul și calitatea/numerele de informații solicitate.

14) Trebuie să fie posibilă soluționarea cazurilor fără audieri după acordul expres al părților.

15) În cauzele comerciale civile, hotărârea în primă instanță trebuie să fie declarată executorie imediat.

16) În cazurile civile monetare, trebuie să existe o modalitate de a începe un caz și să nu existe două sisteme prezente; în cazul în care nu există nici-o contradicție, plângerea va fi permisă fără investigarea suplimentară a probelor, cu excepția când cauza se referă la aspecte ale ordinii publice.

17) Sistemul de carieră a judecătorilor ar putea fi modificat în scopul menținerii judecătorilor cu experiență în primă instanță.

18) Judecătorii detașați au dreptul să revină în funcția lor inițială; cu toate acestea, postul vacant poate fi suplinit, însă politica de numire a judecătorilor ar trebui să fie, astfel încât până în momentul în care judecătorul se întoarce postul vacant este păstrat sau e de așteptat să fie vacant în viitorul apropiat.

19) Sistemul de sancțiuni disciplinare trebuie să fie reexaminat, în scopul eliminării fricii plângerilor împotriva judecătorilor, spre exemplu prin introducerea posibilității de a depune o plângere la instanța de judecată în sine, poate fi urmată de un recurs; poate chiar o taxă judiciară ar putea fi solicitată pentru depunerea unei plângeri disciplinare la un anumit nivel al Consiliului Superior al Magistraturii.

20) Instanțelor ar trebui să li se permită să-și utilizeze o parte din buget dintr-o anumită linie bugetară a cheltuielilor pentru o linie bugetară diferită, cu informații respective acordate judecătorilor și personalului din instanța de judecată;

21) Prezența judecătorilor în timpul executării hotărârilor trebuie să fie eliminată în totalitate.

22) Conform unei planificări la nivel central, hardware-ul pentru sistemul TIC trebuie să fie actualizat în termen de doi ani; Stabilitatea unei aprovizionări eficiente cu energie electrică și un sistem TIC eficient ar permite registrului să elimine procedura de înregistrare manuală.

23) Examinarea abolirii sistemului privind bonusurile și distribuția egală și proporțională a bugetului judecătorilor și personalului auxiliar. Stimulentele pot fi oferite prin acordarea de diplome, cursuri de formare suplimentare sau excursii.

24) Evenimentele sociale și excursiile pentru persoanele care lucrează în instanțele de judecată ar trebui să fie cât mai des posibil organizate, implicând toate nivelurile instanțelor.

25) În cazurile de faliment, o abordare atentă ar trebui să fie acordată cu privire la publicarea numelui inculpatului înainte de declararea stării de faliment.

6 decembrie 2016,
Bert Maan,
Consultant Superior CILC,
Director IRP, Victor Zaharia.